

ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ

Κυριακή Μαμώνη

ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΡΩΜΥΛΙΑΣ
(1861-1922)

Ίστορία και δράση

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1995

Άρ. 261

Οκτώβριος 1922: Σε κάποιο από τα χωριά των Γανοχώρων, υπακούοντας την διαταγή για την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης, ο κόσμος επιβιβάζεται σε βάρκα για να πάει ως το πλοίο που περιμένει στα ανοιχτά. Έτσι άρχισε η Προσφυγιά.
Φωτογράφος ο Γεώργιος Λυκίδης (πηγή Ε.Λ.Ι.Α.)

4. Σαντζάκι Καλλιπόλεως

.....
β' Σωματειακή δράση Γανοχωριτών-Αδελφότητα «Μέριμνα» Κεσσάνης

Όπως οί Μαδύτιοι, εκπροσώπηση στην Κωνσταντινούπολη, παράλληλα με την ένδοξη σωματειακή τους δράση, είχαν και οί Γανοχωριτες. Για τή διπλή αυτή δράση, φιλανθρωπική ή πολιτιστική, καταγράφονται αρκετές μαρτυρίες.

Στό Μυριόφυτο μαρτυρείται ή ύπαρξη του «Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου τών Δεσποινών», που είχε σκοπό τήν εκπαίδευση του γυναικείου

ΣΗΜ ΑΠΑΝ: Γάνος / τ. Gaziköy και Χώρα / τ. Hoşköy και γύρω χωριά και κωμοπόλεις = τα Γανόχωρα, μεταξύ Ραιδεστού / τ. Tekirdağ και Καλλιπόλεως / τ. Gelibolu, κατά μήκος της ακτής της Θάλασσας του Μαρμαρά. Μυριόφυτο / τ. Mürefte. Περίσταση / τ. Şarköy (υπάρχει χάρτης στη σ. 7 του pdf)

φύλου²³², καθὼς καὶ τῶν ἀδελφοτήτων: «Ἅγιος Ἰωάννης Ὁ Βαπτιστής»²³³, «Ἡ Ἀγάπη»²³⁴ καὶ «Ἅγιος Νικόλαος»²³⁵.

Στὴν Περίστασι (Σάρκισι) ἰδρύθηκαν τὸ «Ἀναγνωστήριον Πρόοδος»²³⁶ τὸ 1879 καὶ ἡ «Φιλεκπαιδευτικὴ καὶ Φιλανθρωπικὴ Ἀδελφότης Περιστάσεως Ἅγιος Ἰωάννης» τὸ 1888²³⁷, μὲ παράλληλη ἴδρυση ὁμώνυμης ἀδελφότητος στὴν Κωνσταντινούπολη²³⁸.

Ἡ ἀδελφότης «Ὁμόνοια» Περιστάσεως εἶχε συστηθεῖ τὸ 1895. Τὸ 1919 ἀνασυστήθηκε²³⁹. Ὑπάρχει τυπωμένο καταστατικὸ τῆς τοῦ 1912²⁴⁰.

232. *Κανονισμὸς τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου τῶν Δεσποινῶν ἐν Μυριοφύτῳ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου*, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1885. Ὁ τίτλος ἀπὸ τῆ βιβλιογραφία τοῦ Μιλτ. Σταμούλη στὰ *Θρακικὰ* 7 (1936), σ. 360.

233. Ἐφ. *Πρόοδος* Κωνσταντινουπόλεως, ἀρ. 2761, 19 Ἀπριλίου 1912, σ. 3. Στὶς ἀρχαιρεσίες τοῦ 1912 ἐκλέγονται ὁ Ἰωάννης Ἀνασοντζῆς πρόεδρος καὶ ὁ Κλέαρχος Κυριαζίδης γενικὸς γραμματέας· βλ. αὐτ.

234. *Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Μυριοφύτου «Ἡ Ἀγάπη» - Ἀνεγνωρισμένον Σωματεῖον ἐν Μυριοφύτῳ* [Κωνσταντινούπολη;]. Ὁ τίτλος ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Ἑλληνικῆς Σταμούλη-Σαραντῆ, *Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην... Α'*, ὁ.π., σ. 380, ἀρ. 3223. Βλ. καὶ χειρόγραφο «*Λαχεῖον Ἐργοχείρων*» τῆς ἀδελφότητος (1 Ἰουλ. 1922), στὸ Ἀρχεῖο Ἀν. Σταμούλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, φάκ. 132.

235. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Μυριοφύτῳ Ναυτικῆς Ἀδελφότητος ὁ «Ἅγιος Νικόλαος»*, Κωνσταντινούπολις 1909. Ὁ τίτλος ἀπὸ: Ἑλληνικὴ Σταμούλη-Σαραντῆ, *Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην... Α'*, ὁ.π., σ. 378, ἀρ. 3203.

236. *ΕΦΣΚ ΙΔ'*, 1879-1880 (1884), σσ. 156, 157, 164.

237. Ἐφ. *Πρόοδος* Κωνσταντινουπόλεως, ἀρ. 2052, 4 Σεπτεμβρ. 1910, σ. 4, καὶ αὐτ., ἀρ. 2073, 26 Σεπτεμβρ. 1910, σ. 5, ὅπου κατὰ τὶς ἀρχαιρεσίες τοῦ 1910 ἀναφέρεται ἐκλογή τοῦ προέδρου Κωνστ. Σ. Γιασημακόπουλου, καὶ γραμματέα τοῦ Ἰ. Τζατάλα.

238. Πρβλ. 1. Ἐπιγραφή, ΓΑΚ, φάκ. Κ 85, γ, μὲ τίτλο «Β' Ἀποστολή, Ἀρχεῖον Μητροπολίτου Ἐλευθερουπόλεως Σωφρονίου [Σταμούλη] 1892-1943». 2. Δίπλωμα ἐπιτίμου προέδρου στὸν ἴδιο, μητροπολίτη, τότε, Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως (17 Μαρτ. 1919), ΓΑΚ, φάκ. Κ 85, δ, μὲ τίτλο «Θρακικὴ Ἐνωσις Μάϊος 1919» καὶ τίτλο ὑποφάκ. «Γ' Δίπλωμα ἀδελφότητος Ἁγίου Ἰωάννου Περιστάσεως 1919». 3. Στὸν ἴδιο μητροπολίτη στίς 14 Σεπτεμβρίου 1921 ἐπιδόθηκε δίπλωμα ἐπιτίμου προέδρου τῆς ὁμάδας Ἑλλήνων προσκόπων Περιστάσεως, βλ. ΓΑΚ, φάκ. Κ 85, δ, μὲ τίτλο «Θρακικὴ Ἐνωσις Μάϊος 1919» καὶ τίτλο ὑποφάκ. «Γ» ὅπου καὶ «ἀπόσπασμα ἡμερησίας διαταγῆς 14 Σεπτ. 1921» σχετικῆς μὲ τὴν ἀπονομὴ τοῦ διπλώματος αὐτοῦ.

239. ΓΑΚ, φάκ. Κ 85, δ, μὲ τίτλο «Θρακικὴ Ἐνωσις Μάϊος 1919» καὶ τίτλο ὑποφάκ. «Β. Διάφορα Μητροπόλεως Μυριοφύτου 1913-1922», ὅπου ἐπιστολὴ τῆς ἀδελφότητος πρὸς τὸν μητροπολίτη Σωφρόνιο (23 Δεκεμβρ. 1919). Τὸ ἔγγραφο ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν πρόεδρο τῆς «Ὁμόνοιας» Ἡρακλῆ Ν. Καζέπη καὶ τὸν γραμματέα Κ. Θ. Καζέπη. Αὐτ. καὶ σφραγίδα: ὠσειδῆς· ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω, «Ἀδελφότης», «Ὁμόνοια», «Περιστάσεως, 1896». Πρβλ. καὶ δίπλωμα ἐπιτίμου προέδρου τῆς ἀδελφότητος στὸν μητροπολίτη Σωφρόνιο Σταμούλη (6 Δεκεμβρ. 1919), ΓΑΚ, φάκ. Κ 85, γ, μὲ τίτλο «Θρακικὴ Ἐνωσις 12 Ἰουν. 1919» καὶ τίτλο ὑποφάκ. «Διπλώματα Συλλόγων 1906-1919».

240. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Περιστάσει Φιλεκπαιδευτικῆς καὶ Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος «Ὁμόνοια»*, Κωνσταντινούπολις 1912. Ὁ τίτλος ἀπὸ: Ἑλληνικὴ Σταμούλη-Σαραντῆ, *Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην... Α'*, ὁ.π., σ. 379, ἀρ. 3209.

Σχετικά με τη δραστηριότητα, πριν από την ανασύστασή της, μνημονεύεται ότι κατά τη διάρκεια των πανηγυρισμών για την ανακήρυξη του τουρκικού Συντάγματος, ή «Όμόνοια» έλαβε μέρος στις διαπραγματεύσεις για την άδεια ύψωσης και της ελληνικής σημαίας. Ο υπόδουλος έλληνοθρακικός πληθυσμός πίστευε ότι η τουρκική μεταπολίτευση θα συντελούσε στη βελτίωση των όρων ζωής μέσα στην επικράτεια του σουλτάνου²⁴¹.

Ο Σύλλογος Έλληνίδων Περιστάσεως «Η Πρόοδος» ιδρύθηκε το 1921 και έλαβε μέρος στις πανηγυρικές εκδηλώσεις για την απελευθέρωση της Θράκης²⁴². Για την άσκηση της φιλανθρωπίας διέθετε για πώληση λαχεία έργochείρων²⁴³.

Στο Αύδημι ή φιλεκπαιδευτική αδελφότητα «Πρόοδος» (1873) απέβλεπε στη συντήρηση του ελληνικού σχολείου και τη δημιουργία παραθεναγωγείου²⁴⁴. Σε ήθικοθηρησκευτικούς, όπως φαίνεται, στόχους αποσκοπούσε η αδελφότητα «Η Έλπίς»²⁴⁵, ενώ παραμένουν άγνωστοι οι στόχοι του Συλλόγου Κυριών και Δεσποινίδων «Αμιλλα»²⁴⁶.

Με την έπωνυμία «Ο Άγιος Γεώργιος» έχουμε τρεις αδελφότητες: στον Πλάτανο, στην Ήρακλείτσα και στη Λούπιδα Γανοχώρων.

Η «Φιλεκπαιδευτική και Φιλόπτωχος Αδελφότης Ο Άγιος Γεώργιος» (1910) Πλατάνου ιδρύθηκε με σκοπό «την ήθικη και υλική υποστήριξη των Σχολών της κοινότητας..., την πρόοδον και την ευπρέπειαν κοινωφελών έργων, περι των οποίων η πλειοψηφία ήθελε αποφασίσει, την πρόεπουσαν βοήθειαν εις πασχούσας οικογενείας και την παροχήν βιβλίων δωρεάν εις πτωχούς μαθητάς»²⁴⁷. «Ο Άγιος Γεώργιος»

241. Άθηνόδωρος Ζερβός, Μοσχίδης Κ. Θεοδώρου, «Περίστασις και Λούπιδα - Γανοχώρων Προποντίδος», ΑΘΛΓΘ 27 (1962), σσ. 145-146.

242. Έπιστολή της προέδρου Θάλειας Κανελλίτσα προς τον μητροπολίτη Σωφρόνιο Σταμούλη (14 Ιουλ. 1921): βλ. ΓΑΚ, φάκ. Κ. 85, δ, με τίτλο «Θρακική Ένωσις Μάϊος 1919» και τίτλο υποφάκ. «Β. Διάφορα Μητροπόλεως Μυριοφύτου 1913-1922». Αύτ. και σφραγίδα: κυκλική. Στην περιφέρεια: «Μορφωτικός και Άγαθοεργός Σύλλογος Δεσπ. και Κυριών», στο έσωτερικό από πάνω προς τά κάτω: «Η», «Πρόοδος», «1921», «Περιστάσεως».

243. ΓΑΚ φάκ. Κ. 85, β, με τίτλο «Α' Άποστολή, Άρχειον Μητροπολίτου Έλευθερουπόλεως Σωφρονίου [Σταμούλη] 1918-1923».

244. Άνατολικός Άστήρ ΙΒ', αρ. 1091, 9/21 Ιουν. 1873, σ. 4.

245. Κανονισμός της έν Αύδημιών των Γανοχώρων ήθικοθηρησκευτικής αδελφότητος ή «Έλπίς», Έν Κωνσταντινουπόλει 1904. Ο τίτλος από Θρακικά 7 (1936), σ. 363.

246. Πρόχειρο άχρονολόγητης έπιστολής του Συλλόγου προς τον Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο Άδριανουπόλεως, Άρχειο Άν. Σταμούλη της Ακαδημίας Άθηνών, φάκ. 63.

247. Κανονισμός της έν Πλατάνω Φιλεκπαιδευτικής και Φιλοπτώχου Αδελφότη-

Ἡρακλείτσας εἶχε συστηθεῖ πρὸ τοῦ 1909 καὶ τὸ ἔτος αὐτὸ ἐπανιδρύθη-
κε, ἀφοῦ ἀνέλαβε τὴν πληρωμὴ τῶν χρεῶν τῆς παλαιότερης ἀδελφότη-
τας²⁴⁸. Ἡ περιουσία τῆς νέας ἀδελφότητος ἔπρεπε νὰ μείνει ἀνέπαφη μέ-
χρι νὰ συμπληρωθεῖ ποσό, πού θὰ ἐπαρκοῦσε «διὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τοῦ
ἑτοιμορρόπου ἀρρεναγωγείου»²⁴⁹. Στὸ μεγάλο σεισμό τοῦ 1912 ἡ ἀδελ-
φότητα ἀποφάσισε νὰ διαθέσει ποσὸ 10 ὀθωμανικῶν λιρῶν γιὰ τὴν ἐνί-
σχυση τῆς κοινότητος²⁵⁰. Τὸ πιθανότερο εἶναι, τὸ μοιραῖο αὐτὸ ἔτος
(1912) γιὰ τὰ Γανόχωρα, νὰ συμπίπτει καὶ μὲ τὴν ἀνακοπὴ τῆς λειτουρ-
γίας τῆς²⁵¹. Τέλος ἡ «Ἄνορθωτικὴ Ἀδελφότης Λούπιδας Ἅγιος Γεώρ-
γιος» εἶχε παράλληλα συστηθεῖ καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη²⁵².

Στὴ σωματειακὴ ἱστορία τῶν Γανοχώρων μποροῦν νὰ προστεθοῦν
τρία ἀκόμη ἐπάνυμα σωματεῖα: ἡ «Ἐκπαιδευτικὴ καὶ Ἀγαθοεργὸς Ἀ-
δελφότης Ἡ Ὁμόνοια» Στέρνας²⁵³, ἡ «Φιλεκπαιδευτικὴ Ἀδελφότης Ἡ
Γέννησις τῆς Θεοτόκου» Καλαμιτσίου (1910), πού εἶχε σκοπὸ τὴν ἠθικὴ
καὶ ὑλικὴ ὑποστήριξη τῶν τοπικῶν σχολῶν καὶ ἐπομένως τὴ βελτίωση,

τος Ὁ Ἅγιος Γεώργιος 1910, Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀριστοδήμου Ἀ. Μαργαριτώφ, Ἐν
Ραιδεστώ, σ. 1. Στὸ πρῶτο διοικητικὸ συμβούλιο ἀναφέρονται: Πρόεδρος Ἀθανάσιος
Ζαφειρίδης, ταμίας Ἀθανάσιος Κάλφας, γραμματέας Δημήτριος Τζοπάνογλους, εἰσπρά-
κτωρ Θεόδωρος Β. Κάλφας, σύμβουλοι Βάνης Α. Κουτζουμπέλης, Χριστόδουλος Κ. Ντό-
λου, Ἀλέξανδρος Κ. Σουροπλιάς, Κυριάκος Θεοφίλου, αὐτ., σ. 5.

248. ΓΑΚ ΤΑ 49 ζ', σ. 1, Πρακτικὸ 18 Δεκεμβρίου 1909. Στὴ σ. 3, καὶ ἄλλου σφρα-
γίδα: στρογγυλὴ, στὴν περιφέρεια «Ἀδελφ. ἐν Ἡρακλείτῃ ἁγ. Γεώργιος, 1 Ἰανουαρίου
1909» στὸ κέντρο εἰκονίζεται ἔμφυτος ὁ Ἅγιος Γεώργιος. Τὸ Πρακτικὸ τῆς 30 Ἰανουα-
ρίου 1911, σ. 5, ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν πρόεδρο Ἀθ. Ν. Χριστοφορίδη καὶ γραμματέα τὸν
Σπυριδ. Θ. Σπυριδωνά(ς). Στὰ Πρακτικὰ ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου 1911 ἕως 5 Αὐγούστου
1912, σσ. 6 κ.έ., ὑπογράφουν ὁ πρόεδρος Βαλάσιος Βαλασάκης καὶ ὁ γραμματέας Βλά-
σιος Ε. Γουλιδῆς.

249. Κώδ. ΓΑΚ ΤΑ 49 ζ', σ. 3 (Συνεδρία 10 Ἰανουαρίου 1910).

250. Κώδ. ΓΑΚ ΤΑ 49 ζ' (Συνεδρία 5 Αὐγούστου 1912).

251. Καταγράφονται δύο καταστατικὰ τῆς ἀδελφότητος τυπωμένα στὴν Κωνσταν-
τινούπολη τὸ 1909 καὶ τὸ 1912: 1. Κανονισμὸς τῆς ἐν Ἡρακλείτῃ Ἀδελφότητος ὁ
«Ἅγιος Γεώργιος», Κωνσταντινούπολις 1909. Ὁ τίτλος ἀπὸ: Ἑλληνικὴ Σταμούλη-Σα-
ραντῆ, Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη... Α', ὁ.π., σ. 378, ἀρ. 3205. 2. Κανονισμὸς τῆς ἐν
Ἡρακλείτῃ Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Ἅγιος Γεώργιος», Κωνσταντινούπο-
λις 1912. Ὁ τίτλος ἀπὸ: Ἑλληνικὴ Σταμούλη-Σαραντῆ..., ὁ.π., σ. 379, ἀρ. 3208.

252. Πρβλ. Ἐπιγραφὴ ΓΑΚ φάκ. Κ 85, γ μὲ τίτλο «Β. Ἀποστολή, Ἀρχεῖον Μητρο-
πολίτου Ἐλευθερουπόλεως Σωφρονίου [Σταμούλη] 1892-1943» καὶ δίπλωμα ἐπιτίμου
μέλους στὸν ἴδιο, μητροπολίτη Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως Σωφρόνιο (8 Ὀκτωβρ.
1910).

253. Κανονισμὸς τῆς ἐν Στέρνῃ Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Ἀγαθοεργοῦ Ἀδελφότητος «Ἡ
Ὁμόνοια», Κωνσταντινούπολις [1909]. Ὁ τίτλος ἀπὸ: Ἑλληνικὴ Σταμούλη-Σαραντῆ,
Ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη... Α', ὁ.π., σ. 378, ἀρ. 3204.

ανάπτυξη και εξέλιξή τους²⁵⁴, και η αδελφότητα «Ο Ταξιάρχης» Γάνου²⁵⁵. Σέ κώδικες δὲ τῶν ΓΑΚ ἀναφέρονται δίχως ἐπωνυμίες ἀδελφότητες Χώρας²⁵⁶, Γάνου, Νεοχωρίου, Κασταμπόλεως²⁵⁷.

Στὴν πόλη Κεσσάνη, ποὺ ὑπαγόταν κι αὐτὴ στὸ σαντζάκι Καλλιπόλεως, ἡ γυναικεία ἀδελφότητα «Μέριμνα», λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ καταστροφή, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀσκηση τῆς φιλανθρωπίας, τὴ δημιουργία μουσικοῦ τμήματος, τὴν καθιέρωση καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων ἐργοχειρῶν, τὴ συμπαράσταση στὸ στρατὸ τοῦ μικρασιατικοῦ μετώπου, προγραμματίσει νέο τομέα προβληματισμοῦ καὶ δράσεως γιὰ τὴ γυναίκα: τὴν ἐπιμόρφωσή της, σύμφωνα μὲ τὰ νέα πρότυπα καὶ τὶς νέες γιὰ τὴν ἐποχὴ πολιτιστικὲς καὶ πολιτισμικὲς ἀντιλήψεις. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ συνδέθηκε μὲ τὸν Σύνδεσμο Ἑλληνίδων γυναικῶν τῆς Ἀθήνας. Σκόπευε νὰ συγκροτήσει βιβλιοθήκη, νὰ ὀργανώσῃ ὁμιλίες καὶ νὰ ἐκδώσῃ περιοδικὸ μὲ θέματα ἀπὸ τὴ γυναικεία δραστηριότητα στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Ὅμως δὲν πρόφθασε νὰ πραγματοποιήσει τίς πρωτοποριακὲς γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐπιδικώσεις της²⁵⁸.

ΣΗΜ ΑΠΑΝ: Ἡ κομόπολη Κεσσάνη / τ. Κεσαν βρίσκεται στὴν ἐνδοχώρα, σε μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὰ σύνορα Τουρκίας – Ἑλλάδας.

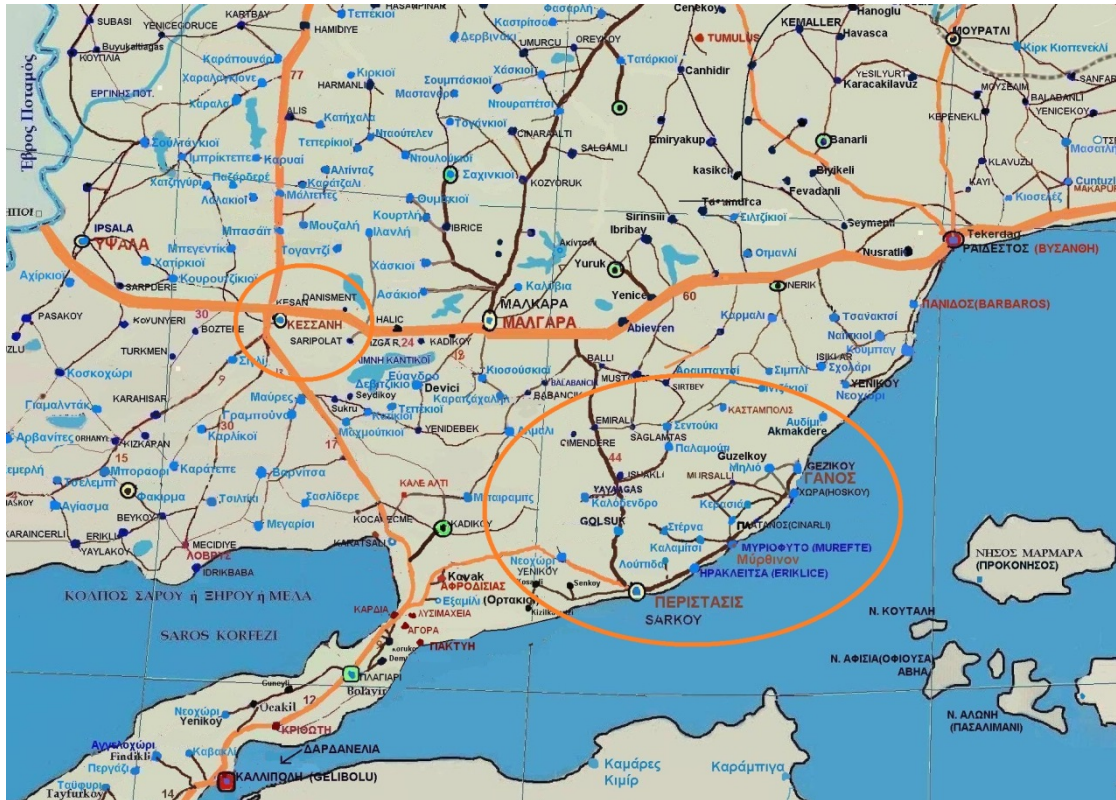
254. Κανονισμὸς τῆς ἐν Καλαμισίῳ Φιλεκπαίδ. Ἀδελφότητος «Ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου», Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1911, Τύποις Ε. Βασιλειάδου καὶ Σ/α5, σ. 3.

255. Ἀπόκομμα λαχείου «Ο Ταξιάρχης Γάνου», Ἀρχεῖο Ἀν. Σταμοῦλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, φάκ. 113. Ὁμότιτλη ἀδελφότητα καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη.

256. ΓΑΚ ΤΑ 31, σ. 298, ἀρ. 127, 12 Ἀπριλ. 1919.

257. ΓΑΚ ΤΑ 77, σσ. 5-6, 26 Ἀπριλ. 1909.

258. Ἀπὸ τὸ παρελθόν τῆς Κεσσάνης, Ἀνταποκρίσεις, ἐκθέσεις καὶ εἰδήσεις ἐν γένει..., Περιοσυλλέκτης Νικόλαος Β. Παπαδόπουλος, Ἀθήναι 1929, σσ. 95-98.

Πηγή αρχικού χάρτη: Θρακική Εστία Θεσσαλονίκης

